

NEZNÁMY DOKUMENT O MAĎARSKO-SLOVENSKOM KONFLIKTE V MARCI 1939 (prvá časť)

ZOLTÁN KATREBA

KATREBA, Z.: Unknown Document on Slovak-Hungarian Conflict in the March of 1939. *Vojenská história*, 7, 2, 2003, pp 96 – 114, Bratislava.

The document, that is deposited in the Military Historical Archive in Prague and which will be published in three parts, was created at the turn of July and August of 1939. The material was elaborated at the request of the Propaganda Office in Bratislava, which had prepared the publication on the Slovak army with the aim to promote the idea of defensive power. The material depicts the period from 14th March to 17th April 1939, it means from the constitution of the Slovak State to the demobilization of all reserves drafted into the army as a result of the conflict. The document consists of intelligence and situation reports, orders at the level of corps, division and group, minutes, regulations as well as the Agreement on the exchange of the territory on the Slovak-Hungarian border neighboring with (Carpathian) Ruthenia. It narrates vividly the real fights, combats and the events of the Slovak-Hungarian conflict and in this way the reader can create a true picture of events without propagation sediments of war and after-war years.

Military History. Slovakia. World War II. March, 1939.

Téma maďarsko-slovenského konfliktu sa začala v slovenskej odbornej a vedecko-populárnej historickej literatúre i publicistickej znovu objavovať po viac ako 40-ročnej prestávke v 90. rokoch minulého storočia, najmä po vzniku Slovenskej republiky.¹ Napriek knižnému spraco-

¹ŠIMUNIČ, P.: „Malá vojna“ slovenského štátu. In: *Historická revue*, roč. 3, 1992, č. 4, s. 12-13; PARENÍČKA, P.: Zabudnutá vojna. In: *Literárny týždenník*, roč. 5, 1992, č. 51, s. 12; DEÁK, L., ed.: *Malá vojna. (Vojenský konflikt medzi Slovenskom a Maďarskom v marci 1939). Príspevky a materiály z konferencie v Michalovciach*, 30. 3. 1993. Bratislava : Stála konferencia slovenskej inteligencie Slovakia plus, 1993; MOJŠ, V.: Vojenskopolitické súvislosti maďarskej agresie v marci 1939 „Malá vojna“. In: *Veda – armáda – spoločnosť*, 4, 1993, č. 1, s. 66-92; ŽIAK, J.: *Malá vojna očami historika. Rozhovor s L. Deákom*. In: *Obrana*, roč. 2, 1994, č. 13, s. 3; ŠIMUNIČ, P.: *Obrana Slovenska v marci 1939*. In: *Apológia*, roč. 2, 1994, č. 4, s. 23-25; RAJNINEC, J.: *Neznáma Malá vojna očami slovenského historika. I. – XI*. In: *Obrana*, roč. 3, 1995, č. 10 – 20, s. 4; KRÚPA, J.: *Smutné prvenstvá Slovenska*. In: *Slovenská republika*, roč. 2, 1995, č. 57, s. 3; VALO, P.: *Bolestná spomienka: 23. marca sa začal prvý konflikt na prahu druhej svetovej vojny*. In: *Slovenská republika*, roč. 2, 1995, č. 69, s. 8-9; NEMKY, J.: *Taká malá vojna*. In: *Bojovník*, roč. 41, 1996, č. 6, s. 6; ANDROVIČ, Š.: *O podiele pozemného vojska na odrazení horthyovskej agresie na východe Slovenska v marci 1939. I. – II*. In: *Obrana*, roč. 4, 1996, č. 11, 13, s. 7, 7; DEÁK, L.: *Hlásenie o odvaha a statočnosti*. In: *Obrana – príloha Vzlet*, roč. 4 (1), 1996, č. 12 (1), s. 6/2; OBŮCH, T.: *Spomienky na obranu Slovenska*. In: *Obrana – príloha Vzlet*, roč. 4 (1), 1996, č. 12 (1), s. 7/3-8/4; ŠIMUNIČ, P.: *Po Viedenskej arbitráži*. In: *Apológia*, roč. 4, 1996, č. 6, s. 23-27; BURSA, S.: *Prvé obete agresie*. In: *Obrana*, roč. 5, 1997, č. 12, s. 9; STANISLAV, J.: *Vznik slovenskej armády v roku 1939*. In: *Obrana*, roč. 5, 1997, č. 13 – Tematická príloha, s. 5/1-8/4; ŠVANDA, P.: *Malá vojna: 58. výročie horthyovskej agresie proti Slovensku*. In: *A-magazín*, roč. 2, 1997, č. 1, s. 26-29; DROPPA, A.: *Padlí slovenskí letci v boji proti fašistom*. In: PIOVARČI, M., ed.: *Ročenka odbojárov 1998*. Bratislava : SZPB, 1998, s. 88-91; ŠIMUNIČ, P.: *Malá vojna I. – III*. In: *Obrana*, roč. 6, 1998, č. 13, 14, 15, s. 9; ŠVANDA, P.: *Vznik Slovenského štátu a jeho vojenská obrana proti horthyovskej agresii v marci 1939*. In: *SAMO – Spoločnosť, armáda, osobnosť*, roč. 6, 1998, č. 1, s. 31-39; TATARCO, V.: *Maďarská predohra*. In: *Obrana*, roč. 7, 1999, č. 13, s. 9; TATARCO, V.: *Votrelci a hrdinovia*. In: *Obrana*, roč. 7, 1999, č. 14, s. 9; b. a.: *Malá vojna na východe Slovenska v roku 1939 nebola vôbec malá. /b. a./* In: *Obrana*, roč. 8, 2000, č. 6, s. 12; CSÉFALVAY, F.: *Slovenská republika (1939 – 1945) v historiografii posledného desaťročia*. In: PŮČIK, M. – CSÉFALVAY, F., ed.: *Slovensko a druhá svetová vojna. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie v Bratislave 29. – 31. mája 2000*. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2000, s. 58-66; CSÉFALVAY, F.: *Hortúci záver marca 1939*. In: *Armáda*, roč. 9, 2001, č. 3, s. 19-21; ŠUMICHRAS, P.: *Malá vojna v marci 1939*. In: *Obrana*, roč. 9, 2001, č. 6, s. 14; CSÉFALVAY, F.: *Maďarsko-slovenský ozbrojený konflikt v marci 1939. Príspevok z konferencie „Miesto a úloha Slovenska v reálnych a potenciálnych konfliktoch a vojnách v 20. storočí“ konanej v dňoch 15. – 16. októbra 2002 v Bratislave, zborník je v tlači*.

vaniu niektorých parciálnych problémov samotných bojových stretnutí², predovšetkým leteckej činnosti a bombardovania Spišskej Novej Vsi, nevyšla doteraz komplexná syntéza zaoberajúca sa súčasne politickými, vojenskými a hospodárskymi atribútmi tohto konfliktu.

Problémom doteraz uverejnených článkov a statí je predovšetkým ich pramenná základňa. Väčšina autorov využíva vzhľadom na svoju jazykovú zdatnosť iba slovenské pramene, a, bohužiaľ, aj tie sa obmedzujú na články uverejnené v dobových periodikách, prípadne na nie vždy spoľahlivé výpovede pamätníkov, a to buď priamych účastníkov bojov (nanešťastie vo väčšine prípadoch ide o radových vojakov, príp. poddůstojníkov) alebo ich súčasníkov sledujúcich vtedajšie udalosti s odstupom. Nedostatočná pramenná základňa objektívne zužuje i pohľad autora na historickú skutočnosť, čo sa odzrkadľuje i v jeho produkte a následne to môže deformačne pôsobiť aj na historické vedomie spoločnosti, ktorej to adresuje. Historici aj publicisti veľmi málo využívali a využívajú pramennú bázu, ktorú im poskytujú archívy v Čechách a na Slovensku, a predovšetkým vojenské historické archívy či už v Prahe alebo Trnave. Pri tom sa tam nachádza dostatok dokumentov (spravodajských a situačných hlásení, rozkazov a pod.) na základe ktorých možno, po ich doplnení aj ďalšími zdrojmi, zostaviť vierohodný obraz skutočného priebehu tohto vojenského konfliktu.

V predchádzajúcom čísle Vojenskej histórie uverejnila dvojica vojenských historikov niekoľko dokumentov viazucich sa k činnosti slovenského vojenského letectva v čase maďarsko-slovenského konfliktu v marci 1939.³ V tomto čísle by sme chceli priblížiť širšej historickej verejnosti, či už odbornej alebo laickej, iný dobový materiál, ktorý súborne opisuje vojenskú situáciu na Slovensku v dobe maďarsko-slovenského konfliktu, ako aj obdobie mu predchádzajúce i po ňom nasledujúce. Dokument⁴ vznikol na prelome júla a augusta roku 1939. Materiál vypracovali príslušníci spravodajského 2. oddelenia Vyššieho veliteľstva 3 pre 2. oddelenie Hlavného vojenského veliteľstva Ministerstva národnej obrany, a to na žiadosť Úradu propagandy v Bratislave, ktorý pripravoval publikáciu o slovenskej armáde majúcej „propagovať myšlienku brannosti“. Úrad žiadal zaslanie predovšetkým opisov drobných bojových akcií, kde sa „uplatnil hrdinný a úspešný zákrok našich vojakov, jednotlivcov alebo celých jednotiek“. Pravdepodobne však vinou príprav a účasti Slovenska na poľskom ťažení, ako i realistickému vykresleniu bojových situácií na východnom Slovensku nebol tento doklad skutočných udalostí nikdy, ako celok, publikovaný. Materiál bol pravdepodobne zostavený a vypracovaný na základe originálnych rozkazov a spravodajských hlásení z týchto bojov, ktoré sa však do dnešných dní zachovali iba fragmentovite, no i tak nestratil na svojej autenticite. Dokument zachytáva obdobie od 14. marca až do 17. apríla 1939, teda od vzniku slovenského štátu až po demobilizáciu všetkých záložníkov povolaných do slovenskej armády vinou vzniknutého vojenského konfliktu. Obsahuje spravodajské a situačné hlásenia, rozkazy na úrovni zboru, divízie a skupiny, zápisnice, nariadenia, ako aj časť dohody o výmene územia na slovensko-maďarskej hranici, ktorá susedí s Podkarpatskou Rusou. Veľká výpovedná hodnota dokumentu je daná najmä realistickým priblížením bojovej činnosti a vojenských udalostí na východnom Slovensku v dobe maďarsko-slovenského konfliktu, pred i po ňom, a umožňuje čitateľovi prostredníctvom neho si utvoriť aspoň približne reálny obraz udalostí bez propagačných nánosov vojnových i povojnových rokov.

²RAJNINEC, J.: Slovenské letectvo 1939 – 1944. Bratislava : Magnet-Press, 1997, zv. 1., s. 19-31; PETRÍK, J.: Malá vojna – marec 1939. Spišská Nová Ves : Nové Spišské hlasy, 1998; PETRÍK, J.: Spišská tragédia. Martin : Matice slovenská, 1999; ŠUMICHRASŤ, P. – ANĎAL, J.: AVIA B-34, B-534 a Bk-534 slovenských pilotov 1939 – 1944. In: HT model špeciál, č. 905, s. 1-52.

³ŠUMICHRASŤ, P. – BAKA, I.: Činnosť slovenského letectva v ozbrojenom konflikte proti Maďarsku v marci 1939. In: Vojenská história, roč. 7, 2003, č. 1, s. 74-91.

⁴Vojenský historický archív Praha, f. Sbíрка dokumentů armády Slovenské republiky 1939 – 1945, šk. č. 64, sig. 53/39-8.

Prepis dokumentu uverejňujeme v plnom znení, v súlade s edičnými zásadami. Materiál bude pre svoju rozsiahlosť publikovaný v troch častiach (I. časť 14. – 25. 3., II. časť 26. – 31. 3., III. časť 1. – 17. 4.). Dokument má formu denníka, čiže za dátumom vyznačeným tučným písmom nasledujú hlásenia, rozkazy a opisy udalostí, ktoré sa k tomuto dňu viažu. Dokument je ponechaný v pôvodnej jazykovej a gramatickej úprave. Text obsahuje mnoho jazykových a štylistických chýb, aby sa však zachovala autenticita dokumentu, boli opravené len zjavné chyby a preklepy, a to buď priamo v texte alebo s odkazom v poznámke. Vety, alebo ich časti, ktoré nedávajú zmysel, alebo sú skomolené, sme označili (!). Slová alebo časti, ktoré pri prepise zjavne vypadli, dávame do hranatých zátvoriek [...].

14. marca 1939:

H l á s e n i e   zpravodajské.

Dňa 14. marca 1939 jednotky Határvadász⁵ z Košíc previedly zajištenie hraníc už vo včasných ranných hodinách. Obsadenie bolo v priestore Košická Nová Ves – Kostolany n/H⁶.

V Užhorode v kasárňach pechoty je od 7/3. t. r. ubytovaní Szabatcsapatok⁷. Dňa 12./3. bola na Horthyho námestí v Užhorode urobená prisaha asi 2000 nováčkov. Koluje povest o vpáde maď.[arského] vojska na Podkarpatskú Ukrajinu⁸.

V Košiciach boli vylepené vyhlášky o rekvirovaní civilných osobných a nákladných áut, k vojenským účelom. V noci z 13. na 14. marca bola v maď.[arskom] vnútrozemí vyhlásená mobilizácia záložníkov do 50 roku. Medzi maď.[arskými] dôstojníkmi koluje zpráva, že zajtra bude podniknutý útok na Karpatskú Ukrajinu. V Prešove sú oslavy vyhlásenia samostatného slovenského štátu a naprostý kl'ud a poriadok.

R o z k a z y   MNO⁹, velit.[e]l'a] VI. sboru a 17. div.[ízie]

MNO v Prahe nariaďuje prostredníctvom sboru – pre prípad, že slovenský snem prehlási dnes samostatnosť slovenského štátu – aby velitelia zachovali rozvahu a kl'ud, prispôsobili sa situácii a aby ju nekomplikovali akýmkoľvek zásahom.

Podľa výnosu MNO v Prahe s vedomím slovenskej vlády, vysiela sa hneď k štábu div.[ízie] dôstojník slovenskej národnosti, mjr. pech. Michal Š i r i c a¹⁰. Zarad'te ho do užšieho štábu tak, aby bol plne využitý v práci vo štábe 17. divízie a aby bol o všetkom plne informovaný. Slovenskí dôstojníci, vyslaní do štábu vyšších jednotiek na Slovensko a opatrení plnou mocou slovenskej vlády budú upotrebení takto : Sú pridelení priamo veliteľstvu vyššej jednotky, ktorá zariadi, aby títo prostredníctvom náčelníka štábu mohli sledovať všetku činnosť vyššieho veliteľstva, jeho pomer k verejnému životu slovenskému, hlavne prísne dbať toho, aby všetky rozkazy, ktoré vyššia jednotka obdrží vo veci zásahu vojska a ozbrojenej moci vô-

⁵ Maďarská pohraničná stráž.

⁶ Kostolany nad Hornádom.

⁷ Maďarské dobrovoľnícke diverzné skupiny určené na záškodnícku činnosť na južných pohraničných územiach Československa v rokoch 1938 – 1939.

⁸ Po 22. novembri 1938, keď bol Národným zhromaždením ČSR prijatý zákon o autonómii Slovenska a Podkarpatskej Rusi, bolo toto územie oficiálne premenované na Karpatskú Ukrajinu (KU).

⁹ Ministerstvo národnej obrany.

¹⁰ Michal Širica (1894 – 1970), príslušník čs. légii, dôstojník čs. a slovenskej armády, veliteľ II. taktickej skupiny v SNP, generál povojnovej čs. armády, veliteľ 4. vojenskej oblasti, 1951 zbavený funkcie a hodnosti, nespravodlivo súdený a väznený.

bec, boly im známe, aby mohli sledovať všetky dispozície, ktoré vyššia jednotka dáva podriadeným útvarom. Vládny delegát pri MNO. v Prahe, poslanec H a š š í k¹¹ ich osobne poúčí pred odoslaním.

Slovensko sa stalo samostatným štátom, pracujte v úzkej dohode s vládnymi činiteľmi a HG¹².

Podľa rozhodnutia slov.[enského] MNO. vydajte zbrane všetkým veliteľom HG., ktorí prevezmú velenie na hraniciach podľa rozkazu svojich nadriadených. Nariadenie sa týka len pohraničných obcí.

Všetké vojenské veliteľstvá podliehajú slovenskej vláde cez KVV¹³. Zamedzte incidenty medzi Čechmi a Slovákmi.

15. marca 1939:

H l á s e n i a   zpravodajské.

Maďari sa zmocnili Kolčina a Sevluše¹⁴. V odpoľudňajších hodinách zastavili svoj postup. V úseku pešieho pluku 20. bol podniknutý Maďarmi pokus o preniknutie smerom na Michalovce. Maďari boli zastavení, útočné akcie neprejavili. V Prešove pomery normálne. Veliteľom VI. sboru v Spiš. Novej Vsi a veliteľom vých.[odného] Slovenska je pplk. gšt. A. M a l á r¹⁵. Veliteľom 17. divízie v Prešove je mjr. pech. M. Š i r i c a. Náčelník štábu 17. divízie je škpt. pech. S o u č e k. Prednosta 1. oddel.[enia] št.[ábu] npor. pech. H u t k a. Prednosta 2. oddel. [enia] št.[ábu] kpt. pech. M a r k a n č u k. Pridelený npor. pech. K a u t n í k a por. jazd. Dr. O k á l y. Prednosta 3. oddel. [enia] št.[ábu] npor. pech. M. K o l p a k. Pridelený por. pech. arch. Z. B r e z i n a a por. pech. L. K l e i n e r¹⁶. Prednosta 4. oddel. [enia] št.[ábu] por. pech. P u c h ý, pridelený por. K m e t Ján a čat. asp. T r a c h t a Ján. Veliteľ delostrelectva kpt. del. J a m r i š k a Dušan¹⁷. Pridelený por. del. Dr. D a x n e r. Veliteľ žen. [ijného] vojska por. žen. Ladislav S l a v k a y, pridelený por. žen. Vojtech K r a i č í. Prednosta zdrav.[otníckej] služby npor. zdrav. MUDr. K r a i c z e r. Pridelený ppor. zdrav. MUDr. Ján M a t e j k a. Intendancia škpt. hosp. Fr.Z a j í c.

¹¹Štefan Haššík (1898 – 1985), dôstojník r.-u. a do r. 1929 i čs. armády, od r. 1929 člen HSLS, v r. 1938 delegát slovenskej autonómnej vlády pri MNO, v r. 1940 šarišsko-zemplínsky a v r. 1940 – 1944 nitriansky župan, od 5. 9. 1944 minister národnej obrany, 1945 emigroval do Rakúska a neskôr do Argentíny, Národným súdom bol v neprítomnosti odsúdený na trest smrti.

¹²Hlinkova garda.

¹³Krajinské vojenské veliteľstvo.

¹⁴Kolčino a Svaljava (Ukrajina).

¹⁵Augustín Malár (1894 – 1945), príslušník čs. légii v Taliansku, dôstojník čs. a generál slovenskej armády, v r. 1938 člen čs.-maďarskej delimitačnej komisie, v r. 1939 veliteľ divízie v poľskom a v r. 1941 vo východnom ťažení, v r. 1942 – 1943 vojenský atašé v Berlíne, od mája 1944 veliteľ východoslovenskej armády, nezapojil sa do SNP, zatknutý nacistami 30. 8. 1944, odvedený do Nemecka a pravdepodobne popravený v r. 1945 na neznámom mieste.

¹⁶Ladislav Kleinert (1913 – 1947) po absolvovaní gymnázia nastúpil v r. 1934 prezenčnú službu v čs. armáde, absolvoval školu pre dôstojníkov v zálohe, 1935 ppor., v r. 1937 ukončil Vojenskú akadémiu a vyradený ako por., od marca 1939 príslušník slovenskej armády – 1940 npor., 1943 sot., pôsobil v Zaisťovacej divízii na východnom fronte ako veliteľ roty, v r. 1944 príslušník východoslovenskej armády, utiekol z transportu zajatcov do Nemecka, v r. 1945 krátky čas príslušník obnovovanej čs. armády, zatknutý a vyšetrovaný pre vojnové zločiny na okupovaných územiach ZSSR (predovšetkým v bieloruskej dedine Moloduša), odsúdený Národným súdom v roku 1947 na trest smrti a popravený.

¹⁷Dušan Jamriška (1903 – 1979), dôstojník čs. a slovenskej armády, v SNP veliteľ oravskej skupiny a neskôr náč. štábu III. taktickej skupiny, po vojne vysoký dôstojník čs. armády, v r. 1951 predčasne preložený do výslužby.

R o z k a z y MNO., velit.[e'l'a] VI. sboru a 17. divízie.

Slovenská vláda rozhlasom nariadila povolanie piatich najmladších ročníkov ku konaniu čin. voj. služby z priestoru Lipjany¹⁸ – Sp.[išská] N.[ová] Ves. Záložníci majú nastúpiť u PV¹⁹, tie ich odošlú ku kmeň. telesám, ktoré ich okamžite vystroja a vyzbroja a odošlú k zosileniu a k zaisteniu hraníc.

16. marca 1939:

H l á s e n i a zpravodajské.

Zprávy z Karpatskej Ukrajiny sú veľmi nejasné a vzájomne si odporujúce.

Maďarská hliadka v sile 10 mužov prekročila medzi kótou 344. a 487. demark. čiaru a zadržala 4 ozbrojených mužov hliadky SS. /: nemecká /: a chceli ich odvieť do Maďarska. Na zákrok veliteľa hliadky SOŠ. /: stráž obrany štátu /: ich prepustili s podotknutím, že demarkačnú čiaru vôbec neuznávajú.

R o z k a z y veliteľa VI. sboru pplk. gšt. A. M a l á r a.

Mužstvo českej národnosti, ktoré opúšťa Slovensko má byť prepustené. V normálnej rovnovážate, ale bez výzbroje.

17. marca 1939:

H l á s e n i a zpravodajské.

Časť košickej posádky presunula sa údajne transportom smerom na Szerencs²⁰ na Karpatskú Ukrajinu. Prechod cez hranice v priestore Rozhanovce bol úplne zastavený. Pplk. del. M i l o t a II/12. oddiel z Turých Remet²¹ odišiel. Má jednu batériu s 2 delami v palebnom postavení v priestore Perečín²². Zbytok oddielu mužstva, kone, vozy, pochoduje do Vranova²³. Všetek materiál zostal v Turých Remetách. Z kanónov boli odstránené zamerovače a závery. Mužstvo ruskej národnosti bolo prepustené. Jednotky z Košíc boli odtransportované na Karp.[atskú] Ukrajinu. Počet utečencov z Karp.[atskej] Ukrajiny počína rapídne rásť. Veliteľ III/pol'.[ného] práp.[oru] pešieho pluku 16. hlási, že behom noci ustúpilo asi 800 osôb četnických z Karp.[atskej] Ukrajiny.

18. marca 1939:

H l á s e n i a zpravodajské.

Poliaci sa snažia vyzvedieť stav a miesto nemeckého vojska u nás. Niekoľko Poliakov na št.[átnych] hraniciach prevolávalo na slávu a zdar oslobodenému Slovensku a Slovákom. České vojsko postupne demobilizuje.

---

¹⁸Správne Lipany.

¹⁹Posádkové veliteľstvo.

²⁰Správne Szerencs (Maďarsko).

²¹Tur'ji Remety (Ukrajina).

²²Perečyn (Ukrajina).

²³Dnes Vranov nad Topľou.

R o z k a z y

veliteľa VI. sboru /pplk. gšt. A. Malára/

Poslite ihneď jednu rotu do Stakčína s úkolom ubytovať sa v Stakčíne, strežiť a hliadkovať hranice Slovensko – KU.

Dňa 18. marca 1939 zaháji skupina, ktorá ustúpila z KU. pochod so zbraňami vo smere Prešov. Upozorníte HG. na ose pochodu /: Humenné, Vranov, Hanušovce²⁴, Prešov /: a zdôraznite, že skupina odovzdá zbrane v Prešove. Ide o to, aby pochodovým jednotkám neboly robené obtiaže a aby sa nevyvolávaly vzájomné incidenty.

Vojenské osoby, príslušníci KU. môžu útvary prepustiť na ich vlastnú žiadosť do ich domovov. Cestovné rozkazy vystavte do Stakčína, Kostolany n/Hor.[nádom], alebo Sobranec, odkiaľ odídu, ako môžu. Vydajte chlieb na 3 dni.

12. divízia z KU. odzbrojí pred príchodom do priestoru Prešov. Stráženie materiálu prevedie mužstvo slovenskej národnosti útvaru, ktorý odzbrojuje. Odzbrojené jednotky odpočodujú do Prešova, kde bude prehliadka zavazadiel /: u vojakov českej národnosti /: a odtiaľ odchod na nádražie. Mužstvu českej národnosti bude ponechaný odev, opasok, batoch, jedálna miska a všetek súkromný majetok, taktiež gážisti národnosti českej odvezú si všetok svoj súkromný majetok. Pre zbrane a iné súčiastky vojenskej výzbroje, ktoré sú ich súkromným majetkom musia mať potvrdenie, ktoré im vydá veliteľstvo 17. divízie.

Vyňatok z oper.[ačného] rozkazu čís.[lo] 1 pre zaistenie hraníc proti KU. Podľa hodnoverných zpráv Maďari chystajú akciu cez býv.[alú] zemskú hranicu medzi KU. a Slovenskom smerom na Slovensko /: Michalovce a Stakčín :/ pravdepodobne, aby skrátili zemskú hranicu.

Skupina zemplínska má za úkol strážiť bývalú zemskú, dnes štátnu hranicu a donútiť nepriateľa, aby túto rešpektoval. V žiadnom prípade nedajte sa vyprovokovať, avšak musíte zabrániť prekročenie štátnych hraníc. Preto zaistite, ako hlavné smery : Michalovce – Užhorod, Stakčín – Perečín a Stakčín – Užok²⁵. SV.²⁶ veliteľa zemplínskej skupiny Michalovce. Ďalšie SV. podskupín určí veliteľ zemplínskej skupiny a hlási veliteľovi VI. sboru do Sp.[išskej] Novej Vsi. Zaistite si zásobovanie.

19. marca 1939:

Bez podstatných zmien.

20. marca 1939:

H l á s e n i a zpravodajské.

KU. pripadla Maďarsku. Rusíni, ktorých príslušnosť spadá do býv.[alej] KU., sú od nás prepúšťaní a sú obliekaní do maď.[arských] uniforiem. Maďarsko zmobilizovalo 5 ročníkov z obsadeného územia. Vojaci, príslušníci do býv.[alej] KU. prekročia hranice Kostolany n/Hor.[nádom] a na hranici pred Užhorodom.

H l á s e n i e kpt. Haššíka velit.[el'ovi] VI. sboru.

Hlásim, že Maďari nemali obsadenú ani jednu našu dedinu, ale ich obranná línia bola položená na našom Slovensku. Dnes v noci túto pozíciu opustili a stiahli sa za starú riadnu hra-

²⁴Dnes Hanušovce nad Topľou.

²⁵Mestečko na Ukrajine.

²⁶Stanovište veliteľa.

nicu Slovensko – KU. Nakoľko pohraničné pásmo Slovenska s KU. není presne v terénu určené, je potrebné, aby tak učinil splnomocnený orgán delimitačný. Veliteľ východného Slovenska a VI. sboru /: pplk. gšt A. M a l á r :/ oznamuje zemplínskej skupine /: kpt. H a š š í k o v i :/ do Michaloviec :

MNO. Bratislava oznamuje, že minister zahraničia slovenského štátu sdeľuje, že štátnu hranicu tvorí bývalá zemská hranica medzi Slovenskom a KU., preto nepovažuje za nutné, aby tam vysielala delegáta. Ak by maďarské vojsko vyševedenú hranicu nerešpektovalo, hláste to ihneď veliteľstvu VI. sboru. Svoje eventuálne požiadavky nech si Maďarsko vyžiada cestou svojho ministra zahraničia.

21. marca 1939:

H l á s e n i a zpravodajské.

V celom pohraničí je kl'ud. Rozloženie maďarských jednotiek: vyššie veliteľstvo /: štáb :/ je vo Vyšnom Bereznom²⁷. V Malom Bereznom²⁸ je cykl.[istický] prápor 13. Dňa 20. t. m. tam dorazil hraničiarsky prápor. Po hradskej Malé Berezné smerom Veľké Berezné je vidieť stále presuny vojsk. Chovanie maďarského vojska proti slovenským vojakom a obyvateľom je kamarádske.

Veliteľ zemplínskej skupiny kpt. H a š š í k hlási veliteľstvu VI. sboru v Sp. Novej Vsi dislokáciu útvarov a zemplínskej skupiny : Stakčín : prápor peš.[ieho] pluku 16. Snina : del.[ostrelecký] oddiel II/112, Humenné : del. [ostrelecký] oddiel I/112, Medzilaborce : detašovaná rota pešieho pluku 20, Kamenica n/Cir.[ochou]: vojenský výcvikový tábor, Vranov : del. [ostrelecký] pluk 12, Sečovce : II/20 prápor, Trebišov : III/20 prápor, Michalovce : peší pluk 20, ženijný prápor 12, DOV.²⁹, vojenská evidencia koňstva 12, Pozdišovce : autorota 12. Na celom území oblasti a v pohraničnom pásme je kl'ud.

Posledné transporty českého, rusínskeho a SiČ.[ovského]³⁰ mužstva, budú dnes z oblasti zemplínskej skupiny do 18.00 hod. odsunuté.

22. marca 1939:

H l á s e n i a zpravodajské.

V Košiciach je sústredená maďarská armáda v sile asi 10.000 mužov, složená z pechoty, delostrelectva, trénu a motorizovaného delostrelectva. Dňa 19. marca večer bola odsunutá na 450 nákl.[adných] autách maďarská pechota na KU. V Košiciach sú sústredené stovky osobných a nákladných áut a na bočných uliciach stoja rady trenových vozov. Všetci civ.[ilní] šoféri z Košíc a okolia boli oblečení do vojenskej rovnošaty a musia konať službu jedine pre vojsko. Nálada u maď.[arského] vojska – hlavne z obsadeného územia – je špatná. Bývalí vojaci č[esko]sl[ovenskej]. armády, rusínskej národnosti, ktorí boli odovzdaní v Kostolanoch n/H[or-

²⁷správne vo Veľkom Bereznom, dnes Velykyj Bereznyj (Ukrajina).

²⁸Malyj Bereznyj (Ukrajina).

²⁹Doplňovacie okresné veliteľstvo.

³⁰Na sklonku novembra 1938 autonómna vláda Zakarpatskej Ukrajiny pod vedením Augustína Vološina v Chuste pretvorila so súhlasom ústrednej čs. vlády uniformované a ozbrojené polovojské oddiely Ukrajinskej národnej obrany na Karpatskú Seč (Sič). Tieto oddiely bojovali na tomto území nielen s ozbrojenými zločkami čs. štátu, ale i s maďarskou armádou a žandárstvom pri jeho okupácii v marci 1939.

nádom]. maďarským vojakom, boli hneď po príchode do Košíc zaradení do pravidelnej maď.[arskej] armády k ďalšej službe.

Telefónne vedenie Ulič, Zábrač³¹ a Ubl'a – Malé Berezne bolo dnes poobede maďarským vojskom pretrhnuté. Na obhliadke hraníc bol zadržaný maďarským vojskom a dopravený do Malého Berezneho, veliteľ 10. roty npor. pech. D e b n á r. Tam bol prijatý maďarským dôstojníkom /: Zászlosem /:, ktorý ho neskoršie prepustil.

Npor. D e b n á r v Malom Bereznom zistil, že tam boli vyvagonované 2 pešie prápory a 140 delostrelcov. Vo V.[el'kom] Bereznom jeden peší prápor. Podľa zprávy, ktoré zistil, prišli vraj ta k vôli tomu, aby zabránili útoku Ukrajincov – SIC.[ovcov] z územia Slovenska o ktorých sa hovorí, že ich je tu vraj asi 2000.

R o z k a z   veliteľstva 17. divízie /mjr. Širica/.

Všetkým útvarom podliehajúcim 17. slovenskej divízii.

Nariaďujem úplnú bojovú pohotovosť všetkého mužstva.

Zorganizujte jednotky, tak aby v najkratšom čase boli pripravené k odchodu – náboje nevydávať. Vydajte mapy, polné bloky a kanc. potreby. Zakazujem prísne opúšťať kasárny.

23. marca 1939:

H l á s e n i a   zpravodajské.

Maď.[arské] vojsko v ranných hodinách prepadlo Ublu, postupuje smerom na Stakčín na nákl.[adných] autách s ťažkými guľometmi.

Bola nariadená boj.[ová] pohotovosť celej 11. divízie a ozbrojenie. Na pošt.[ových] úradoch zariadená bola prednosť vojenských rozhovorov.

Naša prvá rota pešieho pluku 16. bola dnes ráno prepadnutá maď.[arským] vojskom. Polná stráž a celá rota odzbrojená. Maďari postupujú smerom na Stakčín v poradí motorizovaná jednotka, cyklisti, a pechota v sile asi jedného pluku. Naše jednotky ustúpily a obsadili vyvýšeninu za Stakčínom smerom na Ublu. Medzi Maďarmi koluje povest', že Maďarsko má dohodu s Nemeckom, podľa ktorej vraj majú obsadiť celé východné Slovensko.

O 05.30 hod. prešli cez Krčavu 2 maďarské tanky. Maďari postupujú smerom na Sobrance. Spojenie medzi Krčavou a Sobrancami bolo prerušené o 05.32 hod. Maďari obsadili už Pavlovce³² a majú tam aj tanky.

Maďarské vojsko obsadilo Sobrance a dosiahlo obec Kalné³³ asi 9 km od Stakčína. MNO. bolo o tom upovedomené telefonicky.

Maďari obsadili obec Kalné, Roztoky³⁴ na naše jednotky ešte nenarazili. Na pohraničí pri Kostolanoch n/Hor.[nádom] a u Kecerovských Peklan³⁵ nebadat' žiadne pohyby maď.[arských] vojsk.

O 09.35 hod. preletely cez Prešov 3 bombardovacie lietadlá zo Sp.[išskej] Novej Vsi smerom na východ. O 10.10 hod. krúžily nad Prešovom 4 stíhacie lietadlá.

Maďarské vojsko podľa hlásenia zo Stakčína postupuje vo viacerých smeroch.

³¹Správne Zabrod' (Ukrajina).

³²Správne Pavlovce nad Uhom.

³³Dnes Kalná Roztoka.

³⁴Pravdepodobne súčasť obce Kalná Roztoka, neďaleko sa však nachádza i obec Stakčínska Roztoka, ktorá by mohla tiež prichádzať do úvahy.

³⁵Dnes súčasť obce Kecerovce.

p r v ý smer: Malé Berezné – Ubla – Stakčín, v sile 2 práporov
d r u h ý smer: Veľké Berezné – Ulič – Starina³⁶.

Na tomto úseku postupujú maď. vojaci malými tančikami s bielym práporom. Naši veliteľia, ktorí(!) dostali rozkaz klásť odpor aj napriek bielym práporom.

S i t u á c i a vlastná:

SV. práporu v Stakčine. V priestore kóty 287 bola postavená k obrane jedna kompletná pešia rota a družstvo ťažkých guľometov. V priestore kóty 292 tri kompletne pešie čaty a jedno družstvo ťažkých guľometov. Dedina Pčolin³⁷ bola tiež zaistená.

Maďari postupovali smerom Nižná a Vyšná Rybnica. O 11.00 hod. sami zastavili postup. Druhý smer postupu : Pavlovce – Michalovce, v sile jedného práporu a majú obsadený most na Uhu.

Naša jedna pešia rota, jedna čata ťažkých guľometov a jeden KPÚV.³⁸ čata zákopnícka a čata mínometná na postupe smer Lúčky s úkolom udržať Lúčky, Mysliv³⁹, event.[uálne] výšinu vých.[odne] Tekišovce⁴⁰ a sjednať dotyk. Smer druhý: 6 peších čiat, 2 čaty ťaž.[kých] guľ.[ometov], 1 čata KPÚV, 1 žen.[ijná] rota, úkol sjednať s nepriateľom dotyk. Veliteľ pplk. M a r š á k⁴¹. O 12.45 hod. bola do Michaloviec premiestnená 1 del.[ostrelecká] batéria od 112. del.[ostreleckého] pl.[uku]

O 09.00 hod. krúžili nad trhoviskom v Michalovciach 4 maď.[arské] lietadlá. O 12.45 hod. preletelo maď.[arské] lietadlo značky „G 136“, ktoré po obhliadnutí vrátilo sa späť. Maďari dorazili do Budkoviec⁴² s neznámej sily a složenia – 1 nákladným autom a bielym práporom. /Je to už druhý prípad, že Maďari postupujú s bielym práporom v čele./

O 14.05 hod. maďarské jednotky obsadili Daru⁴³ – ďalej nepostupujú. Naše jednotky majú voľný prechod do Stakčina aj so zbraňou v ruke.

O 14.35 hod. v úseku Ulič – Dara zistené 2 práporu peš.[ieho] vojska maďarského, tanky, 2 čaty cyklistov, 8 ťažkých kanónov, 10 hov.(!) kanónov, 2 eskadrony jazdy. Do Uliča sa dostavil dnes ráno maďarský poručík, ktorý tam doručil vyhlášku nasledovného znenia: Vid' telegram č.[islo] 36/ príloha k válečnému denníku vel.[iteľstva] Ondrej 2. oddelenie.⁴⁴

O 14.30 hod. obsadili dva maďarské tanky s jedným obrneným vozom obec Úbrež.

O 17.10 hod. Maďari zahájili postup smerom Príslop – Starina. Naša pešia rota v obrannom postavení pri Dare na kóte 292. Sila maďar.[arského] vojska: asi dve roty. Naše letectvo je v prudkej palbe maďarských guľometov.

O 11.20 hod. k veliteľovi zemplínskej skupiny / kpt. H a š š í k boli pridelení: kpt. gšt. Š e d a a plk. K o t í k, ktorí mu v operáciách pomáhali veľmi účinne a obetavo.

Prišla tiež posila od p.[ešieho] pl.[uku] 16.

O 17.00 hod. spadlo v blízkosti nádražia v Stakčine naše stíhacie lietadlo b 534.256, pilot desiatnik Ivan Štefan⁴⁵, mŕtvy. Stíhačka rozbitá, príčina neznáma a dosiaľ nezistená.

R o z k a z vel.[iteľ]a vých.[odného] Slovenska pre zemplínsku skupinu.

V 20.00 hod. dotyk s nepriateľom na fronte nie je nikde naviazaný. Takmer nikde sa nevystrelilo. Vel.[iteľovi] zemplínskej skupiny nariaďujem, že v časných hodinách musí sa postú-

³⁶Obec na hlavnej ceste Snina – Lisko (Poľsko) dnes je na tomto mieste vodná nádrž Stariná.

³⁷Dnes Pčoliné.

³⁸Kanón proti útočnej vozbe.

³⁹Neidentifikované miesto.

⁴⁰Správne Fekišovce.

⁴¹Pplk. pech. Ervín Maršák bol v januári 1939 premiestnený od IV. zboru ku VI. zboru, kmeňovo bol zaradený k pešiemu pluku 20.

⁴²Správne Bunkoviec.

⁴³Dnes neidentifikované miesto.

⁴⁴Príloha nie je k dispozícii a ani v uvedenom denníku.

⁴⁵Správne desiatnik poľný letec Štefan Devan.

piť tak ďaleko, smerom na Sobrance, až sa narazí na nepriateľa. Nechajte si však zálohu. Buďte opatrný na smer južný. Obráťte sa na HG, aby svolávala dobrovoľníkov. Zrekvirujte si tam 2 – 3 nákl.[adné] autá, aby ste sa mohli zásobovať hlavne del. strelivom. Nad ráno zajtra buďte veľmi opatrní a chovajte sa energicky. Ťažko sa dobýva to, čo sa stratilo, tak ľahko ako dneska. Až príde p.[eší] prápor 16 p.[ešieho] pl.[uku] autokolónou, zadržte si ho k nasledujúcej akcii : pri Trebišove a Sečovciach nechajte len pozorovací sled. Všetko ostatné shromáždite na smer Sobrance a v ranných hodinách zahájte postup na Užhorod. Snažte sa všemožne dosiahnuť starých hraníc, keby to stálo čokoľvek. Získajte relatívnu prevahu na jednom bode, aby ste mohli zatlačiť nepriateľa. Podajte jusom⁴⁶ zprávu, kedy budete plne pripravení, aby som Vám mohol poslať letectvo. Ak by p.[án] plk. K o t í k chcel prevziať velenie nad zemplínskou skupinou, nech sa dohodne s kpt. H a š š í k o m, ako Čecha nemôžeme ho nútiť, musí sa toho ujať dobrovoľne. Pripravte akciu tak, /kpt. Haššík a plk. Kotík/, aby sa iste vydarila. Neľakajte sa ohňa ani krve, aby sa napravila tá hanba, ktorá sa dnes stala. Jestli mi príde čata OA⁴⁷, tak vám ju okamžite pošlem. Nie je tiež vylúčené, že Maďari pod tlakom našej dohody s Nemeckom budú sami ustupovať. Budapešť nechce nič o veci vedieť, že by ich vojsko bolo niekde postupovalo. Behom noci znepokojuje maďarské stráže na celej fronte kde Maďari postúpili. Ak by ste ráno neboli pripravení – naviažte určite dotyk a probujte preniknúť medzerami. Rozhodne ved'te akciu tak, aby mala výsledok. Ak by ste nemali nádej, tak akciu organizovane pripravte a preved'te, keby to nešlo 24. tak 25. III. ráno. Hlásťte mi do 3 hodín ráno, čo všetko ste urobili. Čím skôr prevediete akciu, tým to bude mať politicky väčší význam. Práve teraz i rádio hlásilo, že Nemecko zaručilo nám integritu na 20 rokov.

O 21. 05 hod. Maďari obsadili južnú hranicu u Kavečan asi 150 mužmi a bat.[ériou] del.[ostrelectva]

Zpráva styč.[ného] dôstojníka kpt. M l á d k a z Kostolan n/Hor[nádom].

Podľa rozkazu vel.[itel'a] VI. sboru, naviazal som styk s maďarským styčným dôstojníkom v Kostolanoch n/Hornádom, ktorému som tlmočil výzvu vel.[itel'a] VI. sboru, aby dal vysvetlenie prečo maďarské vojsko prekročilo hranice a obsadilo Sobrance a postupuje na Michalovce. Žiadal som, aby Maďari hneď vyprázdňili naše územie a stiahli sa na maď.[arské] štát.[ne] územie. Maďarský styčný dôstojník sa vyjadril, že o veci nič nevie a že ide vyžiadať vysvetlenie u voj.[enského veliteľ'stva] v Košiciach. Výsledok rokovania hlásim asi za 50 minút.

Styčný dôstojník z Kostolan n/Hor.[nádom] hlási: o 20 hod. bol som tretí raz za maď.[arským] styčným dôstojníkom pre odpoveď. Nedostavil sa a s hliadkou odkázal, že až k ránu bude ďalej rokovať. Z preťahovania je zrejmé, že chcú získať čas a vyhýbajú sa odpovedi.

24. marca 1939:

H l á s e n i e   vel.[itel'a] 17. div.[ízie] veliteľ'stvu VI. sboru.

Naše jednotky podľa rozkazu zahájili postup o 04.30 hod. Nepriateľské jednotky bez boja začali ustupovať.

Od vel.[itel'a] VI. sboru vyžiadané boli bombardovacie lietadlá s pumami, aby rozohňaly skupinu 15 tankov v dedine Nižná Rybnica, ktoré kryjú pravdepodobne ústup maďarských jednotiek. Naše jednotky postupujú a sú približne v priestore Gajdoš. Odlet žiadaných lietadiel okamžite hlásťte.

⁴⁶Hughesovým telegrafom, ktorý umožňoval priamo a synchrónne komunikovať medzi dvomi stanicami.

⁴⁷Obmených áut.

V priestore Kolonica maď.[arské] vojsko ustupuje.

O 06.35 hod. krúžilo maďarské lietadlo nad Stakčínom. Naše jednotky postupujú dvoma prúdmi. Prvý na Daru – Ulič a druhý Stakčín – Kalné – Ubl'a.

Štarty letúnov: 05.48 hod. pozorovací pre doprovod pechoty a spoluprácu s delostrelectvom: 05.30 hod. trojčlenný roj bombardovací. 06.25 hod. prieskumný let Trebišov – Košice – Košická Belá. 06.30 hod. bombardovacie lietadlo pre Nižnú Rybnicu. 06.40 hod. bom. skupina pre Nižnú Rybnicu – Sobrance – Niž.[né] Nemecké zároveň ako ochrana pracujúcich letúňov a delostrelectva.

H l á s e n i e

vel.[iteľ'a] zemplínskej skupiny
velit.[eľ'ovi] VI. sboru.

Južná hranica zaistená a všetky hlavné smery sú obsadené a to smer: Na Keresztúru⁴⁸, Kuzmice – Plechotice, Lastovce – Plechotice a Velaty⁴⁹ – Trebišov. Východne Ondavy je naša aktívna fronta. Držíme tie všetky hlavné smery. Smer Dargov je tiež zaistený.

Naša akcia začala o 06.30 hod., pokračuje uspokojivo. Doporučujem, ak je možné – vyslať stíhačky. Naše letectvo je namieste.

O 07.00 hod. prevedené bombardovanie na maďarskú smiešanú kolónu medzi Tibavou a Sobrancami. O 07.45 hod. prevedené bolo bombardovanie asi 20 nákladných áut /autokolóna/ a asi 3 delá /pravdepodobne delá proti tankom/ v priestore južný okraj Sobrance. Na severnom okraji Sobraniec bombardované bola kolóna asi 5 až 10 nákl. áut a 5 tankov. Autá začaly horieť. Guľometná paľba nepriateľská – umlčaná vlastnou paľbou.

Situácia nepriateľská.

V Príslop POS.[ádka] asi 50 m[užov], 1 km vých.[odne] Stakčina na kóte 443 jedna rota a družstvo ťažkých guľometov. Na kóte 542 juhových. Stakčina jedna pešia rota a ťažký guľomet.

Situácia vlastná.

Dara úplná rota, o 10.45 hod. zahájila postup na Príslop. Na kóte 443. 2 pešie čaty a družstvo ťaž.[kých] guľometov – zastavené sú prudkou paľbou maď.[arskej] pešej roty. Kolonica: 2 pešie čaty a družstvo ťažkých guľometov postupujú celkove pomaly pre ťažký terén a paľbu maď.[arskej] roty. Mužstvo unavené. Posilové jednotky dosiaľ žiadne neprišli.

Situácia vlastná /o 15.55 hod./.

Útočná skupina mjr. Š a f á r a v priestore Jovsa – Vyšné Remety – Sobrance. Disponuje s jedným práporom peš.[ieho] pluku 16., jednou slabou rotou peš.[ieho] pluku 20. a jednou poľnou batériou del.[ostreleckého] pluku 12.

Stredná skupina, pohybuje sa na ceste z Michaloviec do Sobraniec v sile slabej roty, batérie del.[ostreleckého] pluku 12. a RDZ.⁵⁰, operuje na Sobrance.

Južná skupina pod velením pplk. M a r š á k a operuje na Pavlovce po vyčistení priestoru na Kristy – Jonkovce⁵¹ – Užhorod.

Skupina kpt. B o n č u je v oblasti Trebišova, medzi Ondavou a horou Dargo [v], doteraz v úplnom klúde. Prápor 37. p.[ešieho] pluku v Michalovciach ako záloha.

• Zemplínska skupina drží čiaru :

Vyšná Rybnica – Gajdoš – Nižná Rybnica – most na Uhu sev.[erne] Vysoká – Stretávka – Budkovce. Proti sebe má silu asi vyššej jednotky.

⁴⁸Správne Keresztúr, dnes Zemplínska Teplica.

⁴⁹Dnes Veľaty.

⁵⁰Rota doprovodných zbraní.

⁵¹Správne Jenkovce.

Skupina mjr. M a t e j k u, sev.[erne] zemplínskej skupiny je v sile práporu rozložená v priestore kót 393., 287. juhových.[odne] Stakčina jedna rota, sev.[erne] Stakčina na okraji lesov druhá rota a v priestore Jablova⁵² jedna čata. Roty sú posilené ťažkými guľometmi. Severne Humenné jedna rota v zálohe. SV. veliteľ a skupiny v Snine. Sila nepriateľa proti tejto skupine, sú asi dva prápory, posilené tankami a kanónmi proti útočnej vozbe.

Skupina mjr. Š i r i c u, je rozložená v priestore južne Prešova, v obrannom postavení, v sile asi 700 mužov a 4 batérie delostrelectva.

Z p r á v y o nepriateľovi:

U Kavečan myslivecký prápor v sile 150 – 300 mužov + 1 bat.[éria] rozložená obojstranne Kavečan. Pri Ťahanovciach 10 – 12 pech.[otných] kanónov. V priestore Olšoviany⁵³ – Ďurkové⁵⁴ sústredené až 2000 osôb. Pri Rozhanovciach a Koš.[ickej] Novej Vsi stavajú Maďari drátenú prekážku, v priestore Byster stavajú zákopie.

Zajatý bol jeden por. a jeden nadpor. maďarskej armády. Ranený poručík dopravený bol do nemocnice v Michalovciach. Nadporučík odsunutý bol do Prešova.

V 15.00 hod. preletelo jedno lietadlo Košice – Prešov, nad Prešovom niekoľkorázy zakrúžilo a odletelo smerom južným.

V 16.45 hod. Maďari bombardovali letište v Sp.[išskej] Novej Vsi. Útok bol prevedený 10 bombardovacími lietadlami, typu „caporový“⁵⁵. Letište bolo zasiahnuté plnými zásahmi. Hangár bol zasiahnutý bombou, ktorá dopadla až na dlážku. Lietadlá v hangári sú poškodené. Bombou bolo zasiahnuté tiež skladište dreva a uhlia, ktoré zhorely. Ostatné budovy sú silne poškodené. Všetké okná rozbité. Mŕtvy: por. del. Uduť, vojak Turza, voj. Ďuračka a ešte dvaja vojaci⁵⁶. Okrem toho bolo zabitých 5 civilných osôb a 10 ťažko ranených.

Skupina mjr. Matejku hlási: /o 18 hod. 10 min./ na južné krídlo postúpili asi 200 m smerom na Kolonicu za kótu 542. Kolonica bola ostreľovaná maďarským delostrelectvom. Vystrelené bolo celkom 20 rán.

Hlásenie por. Dr. Daksnera⁵⁷ na veliteľstvo VI. sboru.

Hlásim, že s čatou OA previedol som tieto úkony: Z rozkazu veliteľa zemplínskej skupiny odobral som sa do Zavádky⁵⁸, východne od Michaloviec, s úkolom prevádzať prieskum v priestore fronty a podporovať pechotu k útoku. Zistil som nepriateľské družstvo ťažkých guľometov v lesíku na západnom okraji [Nižnej Rybnice]. Naša pechota demoralizovaná postupovala len z veľkými ťažkosťami a hrozbami. Z veliteľom pešej roty obsadili sme križovatku východne Zavádky kóta 114.

Výmo toho previedol som prieskum v priestore východne Zavádka – Úbrež – križovatka hradskej z obecnu cestou 300 m severovýchodne lesa Karmin⁵⁹ – kóta 179. – Nemecká Poruba⁶⁰ – Jovsa – Hnojné – a Zavádka.

⁵²Správne Jalová.

⁵³Dnes Olšovany.

⁵⁴Správne Ďurkov.

⁵⁵Správne typu „caproni“, v skutočnosti bol nálet uskutočnený lietadlami nemeckého typu Ju-86 K-2.

⁵⁶Správne por. let. Mikuláš Uduť, vojak Jozef Turza, vojak Augustín Ďuračka, vojak Rudolf Belák, vojak Michal Svitnič.

⁵⁷Správne por. del. v z. JUDr. Daxner, Cyril Daxner (1904 – 1945), právnik, redaktor Národných novín, od r. 1934 advokát vo Vranove nad Topľou, v r. 1939 – 1945 organizátor protifašistického odboja v regióne východného Slovenska, spolupracoval s partizánskymi oddielmi Čapajev a Pugačov, v apríli 1944 zatknutý, väznený v Ilave a Bratislave, od februára 1945 v koncentračnom tábore Mauthausen, zomrel krátko po oslobodení na následky prežitých útrap.

⁵⁸Správne Závadka.

⁵⁹Dnes les Karná.

⁶⁰Dnes Poruba pod Vihorlatom.

V dohode z veliteľom roty zabezpečil som postup OA čaty, jednou čatou protitankových kanónov umiestnených 50 m východne križovatky kóta 114., ako i z jedným ťažkým guľometom, na križovatke cesty Gajdoš, zo stanoviskom u križa. Úkol: Zničenie zistené[j] čaty nepriateľských ťažkých guľometov na západnom okraji Nižná Rybnica a zistenie ďalších síl nepriateľských.

Úkol previedla OA čata zo štyrma obrnenými autami, z nasledujúcim mužstvom:

OA voz I.: 1. voj. Baldovič 9/16 rota, 2. voj. Jozef Bednár dob. HG., 3. voj. Syrotka dobrovolník – civilný šofér.

II. OA voz: 1. voj. František Marchín, 2/4 tel. praporu, 2. slob. Ján Nemky tel. prapor 4., 3. voj. Švanda Vojtech tel. praporu 4., rota 3.

III. OA voz: 1. Benáš Štefan dobrovolník HG, civilný šofér, 2. Ján Varga tel. prapor 4 rota 2, 3. slobodník Ján Kubík peší pluk 5. rota 5.

IV. OA voz: 1. čat. v zál. Juraj Ťažár tel. prapor 4, 2. des. zal. Michal Rožko peší pluk 20 rota 4, 3 voj. Mikuláš Klanica⁶¹ peší pluk 20.

Nájazd bol prevedený, avšak po prestúpení mostu v Rybnici dostali sa do paľby /OA/ nepriateľskej z dvoch ťažkých gulometov a 4 gulometov ľahkých, ako aj do paľby protitankového dela, umiestneného na hradskej v [Nižnej] Rybnici. Podľa môjho rozkazu OA zahájili postup pri ktorom posledný t. j. 4. OA bol zasiahnutý pri otáčaní niekoľkými granátmi z protitankového dela. Posádka, t. j. čatár Ťažár, desiatnik Michal Rožko boli ťažko ranení a vojak Mikuláš Klanica podľa výpovedí zranených, zabitý. Veža – ktorej bol ako strelec a zadná časť toho OA zasiahnutá bola 3 granátmi protitankového dela, ktoré vybuchly vnútri OA. Posádka ostatných OA [bola]v neustálej paľbe nepriateľských gulometov [a] protitankového kanóna. I za týchto okolností vytiahli zranených členov posádky poškodeného OA, naložili do svojich vozidiel a odviezli späť do Zavádzky odkiaľ boli odsunutí do krajinskej nemocnice v Michalovciach. Za danej situácie posádka všetky[ch] OA jednali rozvážne, statočne – ba hrdinsky. Nájazd a obsadenie [Nižnej] Rybnice selhalo vinou pechoty, ktorá miesto podpory po prvých výstreloch protitankového dela bezhlavo utiekla, až na jeden ťažký guľomet. Paľba nepriateľská netýkala sa pechoty, ale sústredovaná bola len na čatu OA. Hlásim, že jeden voz OA je zničený a zostal pred nepriateľským postavením.

Rozkazy veliteľstva VI. sboru a 17. divísie.

Obecnému úradu Humenné.

Veliteľstvo východného Slovenska Vás úctivo žiada, aby ste pripravili pre padlého des. letca Devana pohreb s okázalou slávnosťou. Ďalej prosíme aby na pohrebe dobrý miestny rečníci predniesli niekoľko slov. Čas pohrebu nám zdelte.

Veliteľstvu zemplínskej skupiny Michalovce.

Hláste hughesom silu a detailne rozloženie Vašej jednotky. Upozorňujem, že chcem všetko dopodrobna čím disponujete. Hláste zároveň situáciu nepriateľa a čiaru Vášho čelného sledu. Nezabudnite udat' presné rozmiestnenie nepriateľského delostrelectva. Pplk. gšt. August Malár.

---

⁶¹Ide o vojaka-dobrovolníka HG Mikuláša Klanicu, miestneho veliteľa HG v Sliepkovciach. Po jeho smrti ho HG zaradila medzi svoje mytologizované hrdinské symboly. Bližšie pozri: KORČEK, J.: Účasť nevojenských jednotiek a dobrovolníkov pri obrane východného Slovenska. In: DEÁK, L., ed.: Malá vojna. (Vojenský konflikt medzi Slovenskom a Maďarskom v marci 1939). Príspevky a materiály z konferencie v Michalovciach, 30. 3. 1993. Bratislava : Stála konferencia slovenskej inteligencie Slovakia plus, 1993.

Veliteľstvu 17 divízie.

Navrhujem, aby ste určili náhradou miesto kapitána Haššika, štb. kap.⁶² Krakovského, ktorý do Prešova prichádza ako veliteľ komb. práporu. Jeho prápor nech prevezme nejaký poručík. V(!) ob.(!) VI. sboru.

V dôsledku bombardovania Sp. Novej Vsi nariadená bola v celej oblasti 17 divízie – so-strená protiletadlová ostrožnosť a obrana.

MNO. oznamuje toto: urobte ihneď opatrenie, aby južná michalovská skupina nebola ob-chvátená od juhozápadu. vel.[iteľ] VI. sboru.

Prehľad udalostí na úseku Poruba – Blatné Revište⁶³,
podľa hlásenia por. Baláza, vel. V. sam.[ostatného] prap.[oru]

Skoro ráno sa pohly z Michaloviec dve nákladné autá vezúce vojakov a pechotné delá šty-ri, ktorými mala byť posilená pozícia u Závadky. Obe autá prešli aj popri krčme u cesty ve-dúcej do [Nižnej] Rybnice, načo zazneli zľava aj zprava výstrely z ťažkých kulometov a vý-buchy šrapnelov. Šofér prvého auta vyskočil, kdežto zbytok posádky oboch áut to odniesol krvavo. Oba autá sa vzňaly. Na pomoc im ponáhlal obrnený voz, ktorý sa ale k horiacim au-tám nedostal, lebo bola naň zo strany Maďarov zahájená paľba, pribojnou strelou bola mu prestrelená benzínová nádrž, načo sa ozval hrozný výbuch. Šofér tohoto obrneného auta bol ešte pred výbuchom zastrelený a pozorovateľ, strelec, gardista dobrovoľník Klanica, hoci tiež bol na nohe poranený črepinou z granátu, chopil sa volantu a snažil sa stočiť voz krížom cez hradskú, čo sa mu aj podarilo ale keď otváral dvere auta bol zasiahnutý guľkou priamo do srd-ca a padol mŕtvy. Guľka prestrelila aj jeho vojenskú knižku.

25. III. 1939:

Hlásenie zpravodajské

Smer Ubl'a – Stakčín: Maďari majú obsadenú túto čiaru: Príslop – Roztoky – Kalná – La-domírová⁶⁴. Sily: Priestor Príslop jeden prápor a asi tri tanky. Priestor Roztoky – Klenová 2 prá-pory. Priestor Ladamírová – Ladamírovce⁶⁵ ciklistická rota a asi jedna bateria medzi 19.00 a 20.00 hod. a 24. III. osvetľovali maďarské svetlomety smer Kálnica⁶⁶ – Roztoky. Cez celú noc kľud. O 5.00 hod. ráno paľba z ťaž.[kých] gulometov pri Kalonici⁶⁷. O 7.14 – 7.15 hod. paľba ťažkých gulometov v priestore Kalná na kóte 443. Vlastné i maďarské jednotky sú na mieste a nepostupujú.

Smer Užhorod – Michalovce.

Maďari majú obsadenú túto čiaru: Vyš.[ná] Rybnica – Jasenov – Nižná Rybnica – Blatné Re-mety – Kalná – Kopčany⁶⁸. Sily: Vyššia jednotka s tankami, autami, ciklistami a delostrelec-tvom v priestore východne Jasenov. Maďarské vojsko dalo civil.[nému] obyv.[ateľstvu] v Niž-nej Rybnici rozkaz aby evakovalo. Jednotky vlastné i nepriateľské na mieste a nepostupujú.

---

⁶²Správne škt.

⁶³Správne Blatné Revištia.

⁶⁴Správne Ladamírov.

⁶⁵Neidentifikované miesto.

⁶⁶Správne Kalná.

⁶⁷Správne Kolonica.

⁶⁸Neidentifikované miesto.

Do priestoru Michalovce bol odoslaný transport p.[ešieho] pl.[uku] 41. Bol zasadený do fronty a dve čaty ponechané v posádke k zaisteniu poriadku. Kanonová čata 41. p.[ešieho] pl.[uku] omylom miesto na Palín, išla na autách smerom Zalužice – Závadka a Niž.[ná] Rybnica a tak došla 500 metrov pred nepriateľa. Bola ostreľovaná a autá zničené.⁶⁹ Vinu nesie pravdepodobne vel.[itel'] čaty, ktorý tejto nedal správne rozkazy. Pplk. gšt. Malár nariadil prísne potrestať vinníka. Čata OA bude robiť poriadkovú službu za frontou, prípadných utečencov pochytať a každého desiateho zastreliť pre výstrahu. Boli vyzvaní četníci a velitelia HG v tomto smere k spolupráci. Tanky držať v Michalovciach ako zálohu.

O 12.00 hod. transport peších plukov došiel do Michaloviec.

Veliteľstvu VI. sboru.

Na ceste u Hrašovika bolo badať veľký pohyb maďarského vojska. Cesty sú podmiňované a zbarikádované. V Košiciach pri Komenského ústave ľahká bateria, pri magnezitke útočná vozba.

Oblasťný veliteľ Vranov HG hlási: Celková morálka vlastného vojska je špatná, hlavne záložníkov, dobrovoľníkov, ktorí si medzi sebou hovoria, že môžu robiť čo chcú, a keď sa im to nepáči, že môžu odísť domov. Navrhuje, ak je treba vojakov, aby boli riadne povolani na povinné cvičenie vo zbrani aspoň päť ročníkov, keď nie je potrebné, nech sa nehovorí o dobrovoľnom nastupovaní. Návrh veliteľa HG Vranov, vel.[itel'] 17. divízie doporučuje k prevedeniu.

Veliteľstvu VI. sboru, 2. oddelenie.

Zasielam predbežný výsluch zajatého maďarského nadporučíka: Sepsi Dezső – nar. 25. okt. 1911 v Arade, príslušný do Debrecína, slobodný, rim. kat., vyradený z Udriho akadémie⁷⁰ v Budapešti roku 1933. aktívny nadporučík, po absolvovaní akadémie bol premiestnený do Kiškunhalásu⁷¹ a dodnes tam slúžil. Od januára t. r. je veliteľom gul.[ometnej] roty u 15. kerékpári zászló⁷². Dňa 16. t. m. celý prapor pod velením pplk. Oszályi Kornéla vlakovým transportom odišiel do Minaje⁷³ južne Užhorodu. Transport pozostával:

I. I. transport: veliteľstvo štábu, telefonná čata a zákopnícka

II. transport: 1. a 2. rota, III. transport: 3. a gul.[ometná] rota. Tam som bol veliteľom III. transportu. Tento transport mal asi 160 – 170 mužov. Vlak mal 34 vozňov. Gulometná a tretia rota mali stav asi po 80 mužoch. Tento stav bol normálny. Záložníci boli za nami poslaní do Minaja, východne Mukačeva⁷⁴. Z Minaja na druhý deň sme išli na kolách do Mukačeva, kde sme boli ubytovaní po domoch. Ku gul.[ometnej]rote dostal som celkom 36 mužov, k peším rotám približne tiež toľko. Dňa 15. t. m. večer vyhlásená bola mobilizácia a boli povolané 4 ročníky a síce: 1911, 1912, 1913, 1914. Boli tiež povolaní starší záložníci, ktorí majú výcvik u špeciálnych zbraní. Iní záložníci boli povolaní menovite. Náš prapor pozostáva z 3 ciklistických rot, 1 gul.[ometnej] roty, + čaty telefónnej a čaty zákopnickej. Dňa 23. t. m.⁷⁵ okolo 16.00 hod. išiel náš prapor na kolách do Užhorodu, kam sme došli asi o 21.00 hod. Ubytovaní sme boli v okolitých obciach západne Užhorodu. Dňa 24. t. m. v noci o 1.30 hod. bol poplach celého praporu. Veliteľ praporu vydal ústny rozkaz, že na vyšší rozkaz prekročíme a postúpime na čiaru: Prepestsági tanya⁷⁶ – Sárosmezó (Blatná Polianka) – Alsóhálás⁷⁷, kto-

⁶⁹Ide o už predtým opísanú udalosť z 24. marca 1939.

⁷⁰Ludovika Akadémia – škola pre dôstojníkov z povolania, vyraďovaní boli v hodnosti por.

⁷¹Kiskunhalas (Maďarsko).

⁷²15. kerékpári zászló (správne 15. kerékpári zászlóalj) – 15. cyklistický prapor

⁷³Mynaj (Ukrajina).

⁷⁴Mukačeve (Ukrajina).

⁷⁵Udalosti boli pravdepodobne datované o jeden deň dopredu, pretože do zajatia padli maďarskí dôstojníci už 24. marca 1939.

⁷⁶Vtedy poľnohospodársky majer východne od Pavloviec nad Uhom.

⁷⁷Alsóhálás (správne Alsóhalas) – Nižná Rybnica.

rú-to čiaru neprekročiť. Sám som bol určený ako predvojový húfiec s polrotou a jednou čatou ťaž.[kých] gul.[ometov] vo smere po ceste. Na poliach západne Užhorodu, ďalej Zaharbero kóta 109 sev[ero]vých.[odne] Bero, Tasolya, Szentecske, Sárosmezo a Tarosremete⁷⁸, posledné dve obce som mal zaistiť. V prípade, že by sme narazili na nepriateľa útokom máme postupovať až na udanú čiaru. Neskoršie som dostal rozkaz zaistiť hliadkou Alsóhálás a kótu 104. južne [od] Blatnej Polianky. Prapor bol v zálohe v Poroszló⁷⁹. Udané čiaru sme dosiahli okolo 10.00 hod., tam sme boli celý deň a noc. Dňa 25. III. ráno so svojim priateľom, por. Cotov Károly vel. tel. čaty sme šli na obhliadku terénu smerom na Alsóhálász. Išli sme služobným autom, ktoré patrilo poručíkovi. V Sárosremete sme zabľúdili, pričom sme padli do zajatia. Za celú dobu nepriateľ na nás nenarazil a nebojovali sme. Sev.[erne] od nás bol 16. cikl.[istický] prapor. Nám bola podriadená čata tankov /4 tanky/ italského pôvodu. Naša jednotka patrí [k 2. lovas dandár, ktorá pozostáva z 1. a 2. Huszár ezred⁸⁰, 15. kerékpári zászlóalj, 16. kerékpári zászlóalj] II/1 Huszár osztály (!), 1 hirádo század, 2 kisdó század, II/21. gépmontalásu tuzér osztály, 1 lovas vonat osztály⁸¹. Západne sme nemali žiadne vlastné jednotky. Mám dojem, že sme boli na západnom krýdle. Východne od nás bola snáď jednotka od 16. cikl.[istického] praporu. Čo bolo na severe neviem. Tiež neviem kde bolo vlastné delostrelectvo a jazda. Viem ešte, že 2. lovas dandás patrí k VIII. hadtestparancsnokságu⁸².

Posudok: Zajatec spočiatku vôbec nechcel vypovedať, odvolávajúc sa na prísahu, ktorú maď.[arskej] armáde složil. Mám dojem, že vie viac, ale nechce vypovedať.

Veliteľstvu 17. div.[izie] 2. oddelenie.

Situačné hlásenie vel.[iteľstva] VI. sboru.

Situácia nepriateľská o 11.00 hod.: Na kopci 1500 metrov severne Príslop. 1 čata pechoty, na hrebeni u poľnej cesty jedna čata pechoty. V Príslope: 3 tanky, 1 k[anón] p[roti] ú[točnej] v[ozby]. Na kóte 443., 4 km. východne Stakčina 1 čata jazdeckta a 1 čata pechoty. 500 m s[evero]vých.[odne] kóty 310. čata vk(!). Obojstranne kóty 310. dve roty pechoty. V organizovanom postavení 800 m južne tejto kóty pešie družstvo. V priestore Ká[l]na – Roztoka asi dve roty pechoty. Na sev[ero] záp.[adnom] okraji Kolonica [je] čelo pechoty. Na kóte 445. a 507. pechota v sile jednej a pol roty s niekoľkými p.[echotnými] k.[anónmi] v organizovanom postavení. Nepriateľské jednotky vo všetkých priestoroch sú organizované. V teréne s úmyslom udanú čiaru pravdepodobne za každú cenu udržať.

Situácia vlastných jednotiek: Priestor Dara severne kóty 504. 700 m východne Dara, 2 čaty pechoty s družstvom p.[echoťných] k.[anónov] južne na poľnej ceste čata pechoty s družstvom ť.[ažkých] g.[ul'ometov] Úkol: zabrániť v postupe smerom Príslop – Dara – Starina. 2/. Priestor Starina: južne mostíka 381,2 km sev. Starina čata pechoty s úkolom prehradiť smer Veľká Poľana⁸³ – Starina – Stakčín. 3/. Priestor Stakčín: 2 km j.[uho] v.[ýchodne] od kóty 287. až 1200 m s[evero]v[ýchodne]. rota pechoty s čatou ť[ažkých]g.[ul'ometov] s úkolom prehradiť smer Kálna – Roztoka – Stakčín a smer Polonica – Stakčín. Pri kóte 434. 3,5 km j.[uho]

⁷⁸Zaharbero (správne Zaharbezö) – Záhor, Bero (správne Bezö) – Bežovce, Tasolya – Tašulfa, Szentecske (správne Szenteske) – Svätuš, Sárosmezo (správne Sárosmezö) – Blatná Polianka, Tarosremete (správne Sárosremete) – Blatné Remety.

⁷⁹Poroszló (správne Porosztó) – Porostov.

⁸⁰2. lovas dandár – 2. jazdecká brigáda, 1. a 2. Huszár ezred – 1. a 2. jazdecký pluk, bližšie pozri telegram s výpoveďou zajatca VHA Praha f.: sbírka dokumentů armády Slovenské republiky 1939 – 1945, šk. 82, sig. 55-56-3.

⁸¹II/1 Huszár osztály (správne II/1 Huszár osztály) – II/1. jazdecký oddiel (bol súčasťou 1. jazdeckého pluku), 1 hirádo század – 1 spojovacia rota, 2 kisdó század – 2 rota malých vysielačov(!), II/21. gépmontalásu tuzér osztály (správne II/21. gépvontatásu tuzér osztály) – II/21. motorizovaný delostrelecký oddiel, 1 lovas vonat osztály – 1 hipomobilný delostrelecký oddiel.

⁸²VIII. hadtestparancsnokságu (správne VIII. hadtestparancsnokság) – veliteľstvo VIII. zboru.

⁸³Obec na hlavnej ceste Snina – Lisko (Poľsko), dnes je na tomto mieste vodná nádrž Stariná.

v.[ýchodne] Stakčina 2 čaty pechoty a družstvo P[echotných]K[anónov]. Na svahoch hrebeňa kóty 482., 800 m juhových.[odne] čata pechoty. 1 km južne kóty 393. čata pechoty 4./ Delostrelectvo: 3 ľahké delá v palebnom postavení pri mostíku juhových.[odne] Stakčina. Paľba južne Kolonica kóta 443. a kóta 370. Veliteľ skupiny mjr. Matejka.

Veliteľstvu VI. sboru.

Rtm. Zukal hlási z Kamenice: O 11.30 hod. spustená bola silná del.[ostrelecká] paľba nepriateľa, následkom toho musela naša rota ustúpiť. Ustupujúca rota bola soslilnená jednou hor.[skou] rotou a útok bude zadržaný. Veliteľ jednotky v Jovse hlási, že nepriateľské jednotky sťahujú sa k severu t. j. [k] Remetským Hámrom. Predpokladám, že nepriateľ pokúsi sa útočiť s Vihorlátu smerom na Jovsu, v dôsledku toho som spravil opatrenia a bod tento zaistiť.

Rozhovor pplk. gšt. /veliteľ vých.[odného] Slovenska/ Malára s majorom Širicom /veliteľ slov.[enskej] 17. divízie/

Minister národnej obrany Čatloš žiada okamžité vysvetlenie na telegrafickú správu náčelníka HG Murgaša – je tiež v Prešove, telefón č. 12, – ktorý tiež telefonoval do Bratislavy, že naši prelomili na dvoch miestach front maďarský. Maďarský konzul v Bratislave protestuje proti útoku našich v priestore Veľké Berezné. Vyšetrit' ihneď u Murgaša v Michalovciach, alebo v Stakčine čo je na tom pravdy. Ak je to pravda, mohlo by to mať nedezierné následky. Čakám u stroja na rýchlu odpoveď pplk. gšt. Malár.

Veliteľ skupiny mjr. Matejka hlási: O 12.00 hod. zahájilo maďarské delostrelectvo paľbu na kótu 287 a na jednotky okolo tejto kóty. O 12.15 hod. vyrazilo maďarské vojsko s kóty 443. na kótu 287. a ďalej na Stakčín. Sila: 1 pešia rota podporovaná paľbou jednej roty ť.[ažkých] g.[ul'ometov]. Naše jednotky s kóty 287. ustúpili i s 1/12 batériou na Stakčín. O 12.30 pokúsil som sa zachytiť ustupujúce jednotky a zastaviť útok Maďarov, rot[o]u h[o]r.[ského] p.[ešieho] pl.[uku], ktorá práve prišla do Stakčina. O 14.30 rota hor.[ského] p.[ešieho] pluku bojom zmocnila sa znovu kóty 287. za podpory jednej čaty ť.[ažkých] g.[ul'ometov] a paľbou 1/12 batérie, ktorá znova zaujala palebné postavenie na západnom okraji Stakčina. Osobne som zakročil u ustupujúcich jednotiek a mužstvo, ktoré bolo shromaždené som poučil. Na Dare a Kapanici⁸⁴ situácia nezmenená – je tam kľud.

Finančná stráž Olčvár⁸⁵ hlási, že Maďari zajali úplne na hraničnej čiare dvoch financov, rešpecientov a to: Pupicha a Gergalicu. Ináč na celej južnej fronte kľud.

Z Michaloviec podávam súhrn došlých zpráv do 15.00 hod. Výsledok včerajšej [vlastnej] del.[ostreleckej] paľby: V Sobranciach rozbitý poštový úrad, i rtm. mŕtvy, v Nižnej Rybnici asi 30 Maďarov mŕtvych. Na našej strane asi 12 ranených. – Mjr. Širica Mišo. vel. 17. slov. divízie.

Situácia nepriateľská. O 17.00 hod. prišlo do obce Ruska⁸⁶ asi 50 mužov maďarskej armády. Od 17.30 hod. až do 18.00 hod. ostreľovalo maďarské delostrelectvo kótu 443.

Situácia vlastná. O 18.00 hod. obsadila jedna pešia rota s čatou ť.[ažkých] g.[ul'ometov] znovu kótu 443. Do Polianky⁸⁷ bola poslaná jedna pešia čata k zaisteniu severného krídla. K[anó-

⁸⁴Správne Kolonica.

⁸⁵Košické Olšany.

⁸⁶Obec Ruské, vtedy blízko hraníc na hlavnej ceste Snina – Lisko (Poľsko), dnes iba malá chatová lokalita a prírodná rezervácia.

⁸⁷Neidentifikované miesto, pravdepodobne obec pri Veľkej Poľane.

ny] p[roti] ú[točnej] v[ozbe] byly umiestnené: jeden v Dare, jeden v Kolonici. Čata mínometov je v priestore kóty 287. Ztraty zatiaľ hlásené neboly. Jeden ranený bol odvezený vlakom do Humenného.

Hlásenie zpravodajské vel.[itel'stvu] VI. sboru.

O 16.00 hod. pochodovalo z Jastrabia⁸⁸ 15 km južne Trebišov na Vajany⁸⁹ 500 pešakov, 92 vozov, z nich na 32 vozoch po 6 vojakoch – ostatné vozy zakryté plachtami. 39 mulí s nákladom 39 kár, 11 guľometov, 14 diel, každé ťahali tri kone. Zpráva overená. Veliteľ 17. div.[ízie] 2. odd.[elenie]

Rozkazy.

Posádkové veliteľ'stvo Michalovce. O 8.00 hod. odchádza skupina 7. a 17. p.[ešieho] pl.[uku], 2 dôstojníci a 216 mužov, k dispozícii pre Vás. Do Michaloviec prídu okolo poludnia. Prázdne autá použité k odsunu tých dôstojníkov Čechov, poťažne ich nábytku, ktorí majú opustiť Slovensko do 27. t. m.

Veliteľ VI. sboru pplk. gšt. Malár.

Veliteľ VI. sboru pplk. Malár nariaďuje, že len na jeho rozkaz smú jednotky prejsť do útoku, ináč bránia sa na mieste, ale ak toto stratia, musia ho späť dobyť.

Veliteľ'stvu 17. divízie.

Po prevzatí velenia nad zemplínskou skupinou od kpt. Haššíka, nariaďujem opevnenie fronty s týmito opatreniami. Jednotky bránia do posledného muža hlavné obranné postavenie na čiare Jovsa – Pekišovce – Revište – Ináčovce – Čierna Voda – Sladkovce – Malčice⁹⁰. Akýkoľvek ústup z tejto čiary je nemožný a je trestaný zastrelením. Organizácia velenia od Vihorlatu k juhozápadu. V Jovse: rota p.[ešieho] pl.[uku] 20., družstvo ť.[ažkých] g.[uľometov], bat.[éria] del.[ostreleckého] pl.[uku] 202. V priestore Lúčka: prapór p.[ešieho] pl.[uku] 37., jeden del.[ostrelecký] oddiel, čata K[anónov] p[roti] u[točnej] v[ozbe], dve čaty ť.[ažkých] g.[uľometov]. V priestore Jastrabie⁹¹: dve čaty p.[ešieho] pl.[uku] 41. V priestore Palín rota p.[ešieho] pl.[uku] 41., 1 batéria del.[ostreleckého] pl.[uku] 112. V priestore Budkovce rota p.[ešieho] pl.[uku] 20. Zálohy v priestore Michalovce: rota p.[eších] pl.[ukov] 17. a 20., čata útočnej vozby. Hlavné obranné postavenie zaistené postavením predných stráží na čiare mostok 116., vých.[odne] Jovsa – Úbrež križovatka ciest – 4 km východne Závadka. Ďalej most na Čiernej Vode medzi Jastrabím a Zlatým Revištom⁹². Všeobecné nariadenia: zostava musí byť [zaujatá do] zajtrajšieho svitania v N.[ovej] zemplínskej skup.[ine] pplk. Pouska.

M.N.O. Bratislava.

Prosím MNO, aby povolalo záložníkov na mimoriadne cvičenie preto, lebo u teraz dobrovoľne nastúpivších záložníkov je nedostatok porozumenia. Nech sú povolané ročníky podľa

⁸⁸Dnes Zemplínske Jastrabie.

⁸⁹Dnes Vajany.

⁹⁰Správne Jovsa – Pekišovce – Veľké Revišťa – Ináčovce – pozdĺž vodného toku Čierna Voda – Slavkovce – Malčice.

⁹¹Dnes Jastrabie pri Michalovciach.

⁹²Neidentifikované miesto, pravdepodobne obec pri Blatnom Revišti.

potreby. Prosím o to preto, aby sa prípady dnešného a včerajšieho dňa, kedy dobrovoľníci zanechajú na mieste zbrane, svojvoľne opustili postavenia, sa neopakovali.

Veliteľ 17. divízie Mišo Širica.

Situácia u všetkých skupín nezmenená.

Úsek na sev.[ere] Nem.[ecká] Poruba, na juhu Blatné Revište. Veliteľ úseku mjr. pech. Karol Kubiček, zástupca vel.[iteľ'a] úseku por. Ján Baláž.

Činnosť: Organizovanie obrany. Utvorené tri ohniská odporu a to na sev.[ere] Jovsa, ďalej na juh Závadka a Vyš.[né] a Blat.[né] Revištia. Jednotky v tomto úseku: Časti: p.[eších] pl.[ukov] 7., 17., 16., 20., 37., 41. Del.[ostrelecké] jednotky: bat.[éria] od 12. pluku a 112 pluku.

Vydaný rozkaz pre obranu: Velenie upravené takto: Ohnisko Jovsa: por. Čengeri, Závadka: npor. Čížek, Blat.[né] Revištia: por. Kobzáni. Behom dňa boly prevádzané práce zákopnicke a upravovania celého úseku. Organizovanie jednotiek, lebo každý útvar mal väčšinou po 1 rote, ktorá bola roztrúsená. Behom dňa neboly žiadne bojové akcie. Počasie: pršalo skoro, celý deň /mráz z rána/.